

Krajowa: Szkice z dziejów Sił i Zbrojnych Polskiego Państwa Podziemnego. Warszawa, 1999; Ільюшин І.І. Протистояння УПА і АК (Армії Крайової) в роки Другої світової війни на тлі діяльності польського підпілля в Західній Україні. – К., 2001.

І.І. Ільюшин.

АРМІЯ ПОЛЬСЬКА В СРСР – армія, формування якої почалося у травні 1943 лівими силами польської еміграції, об'єднаними в Союз польських патріотів у СРСР, за підтримки й допомоги радянських властей у с. Сельце біля Рязані (нині місто Російської Федерації). Її 1-шу піхотну дивізію ім. Т.Косцюшка очолив полковник З.Берлінг. 10 серпня 1943 уряд СРСР дав згоду на входження дивізії у 1-й корпус польських збройних сил. Бойове хрещення дивізії ім. Т.Косцюшка відбулося в боях із гітлерівськими військами 12–13 жовтня 1943 біля с. Леніно Могильовської обл. в Білорусі. На початку 1944 корпус переміщено в Україну до м. Суми. Тут на його базі 18 березня 1944 почалося формування 1-ї Польської армії (командувач – ген. З.Берлінг), невдовзі передислокованої на Волинь – у район Житомира–Рівного–Ківерців (нині місто Волинської обл.). У квітні 1944 польські зенітники відзначилися, відбиваючи нальоти німецької авіації на Київ. На момент форсування Західного Бугу (притоки Вісли) і виходу з території УРСР 20 липня 1944 1-ша Польська армія нараховувала 104 тис. офіцерів і солдатів.

Літ.: Кундюба І.Д. Советско-польские отношения: 1939–1945. – К., 1963; Документы и материалы по истории советско-польских отношений. – М., 1973–74, т.7–8; Wojsko Polskie na ezemie wschodnim 1943–1945: Wybór materiałów źródłowych. – Warszawa, 1974; Anders W. Bez ostatniego rozdziału: Wspomnienia z lat 1939–1946. – Londyn, 1989; Baluk S., Michalowski M. Polski eryn zbrojny 1939–1945. – Warszawa, 1989; Berling Z. Wspomnienia. – Warszawa, 1990–91, т. 1–3.; Armia Polska w ZSRR. 1941–42. – Warszawa, 1992.

І.Т. Лісевич.

АФГАНСЬКА ВІЙНА 1979-1989 – війна, яку вів Радянський Союз проти моджахедів на боці прорадянського уряду в Кабулі. Політична криза в Афганістані, зумовлена боротьбою за владу між місцевими традиціоналістами і модернізаторами й поглиблена присутністю сотисячного контингенту радянського війська під приводом подання інтернаціональної допомоги, переросла у зіткнення геополітичних інтересів між СРСР і США в центральньо-азійському регіоні. Військова та інша підтримка, пода-

на моджахедам протягом 1980-88 Сполученими Штатами та іншими державами становила 8,5 млрд.дол. За цей же період у бойових діях у Афганістані взяли участь загалом понад півмільйона радянських солдат і офіцерів, з них понад 14 тис. загинули. Водночас жертвами А.в. стали сотні тисяч афганців включно з мирним населенням. Війна обернулася тяжкими наслідками й для України: 3260 загиблих, 80 опинилися в полоні і пропали безвісти, десятки тисяч стали інвалідами. Багатьох учасників А.в. відзначено державними нагородами; 71, в тому числі 11 українцям, присвоєно звання Героя Радянського Союзу. 14 квітня 1988 СРСР, США, Пакистан і Афганістан підписали в Женеві угоди про поетапне мирне вирішення афганської проблеми, згідно з якими радянські війська покинули країну, але це не припинило в ній громадянської війни. Від 1996 фундаменталістський ісламський рух Талібан встановив контроль над більшою частиною Афганістану. Після теракту, вчиненому радикальними ісламістами 11 вересня 2001 у Нью-Йорку, США ініціювали створення міжнародної антитерористичної коаліції, дії якої поклали початок нової війни в Афганістані.

В Україні проживає 150 тис. учасників бойових дій в Афганістані, які об'єднані у Спільку ветеранів А.в.

Літ.: Ляховский А.А., Забродин В.М. Тайны афганской войны. – М., 1991; Афганистан: проблемы войны и мира. – М., 1996.

А.Ю.Мartiнов.